

Tief und tausendfach zu leben

In Memoriam Cas Smithuijsen

Net als zovelen was ik geschokt door het plotselinge overlijden van Cas op 24 september 2025. Nog maar kortgeleden had ik hem ontmoet, waarbij hij mij zijn laatste boek *Reveil en Revolte* overhandigde. Als cadeautje bij mijn pensionering.

Hij vertelde wat hij deed als pensionado, en dat was veel. Hij publiceerde, was bestuurlijk actief en deed vrijwilligerswerk. Cas leek eeuwig jong, was nog met van alles bezig. Zo wil ik ook wel oud worden, dacht ik.

Tijdens de herdenkingsbijeenkomst op 30 september in een volle kleine zaal van het Concertgebouw in Amsterdam schetsten zijn familie en vrienden een vol, gelukkig en succesvol leven. Over zijn jeugd in Haarlem, zijn studie sociologie, de gezamenlijke reizen met vrienden, zijn gezinsleven, zijn knutselvaardigheid (hij bouwde zelf zijn klavecimbel) en zijn onbedwingbare woordspeligheid.

Zijn loopbaan begon bij de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en kreeg een vervolg bij de Amsterdamse Kunstraad waar hij directeur was. Daarna leidde hij 28 jaar de Boekmanstichting, die hij transformeerde van een wat naar binnen gekeerd wetenschappelijk studiecentrum tot een open en gezaghebbend instituut waar onderzoek

naar cultuurbeleid wordt gedaan en ontsloten, en vele debatten en bijeenkomsten plaatsvinden. Hij startte het tijdschrift *Boekmancahier*, was de drijvende kracht achter de Cultuurindex (de voorloper van de huidige Cultuurmonitor) en zorgde voor een hele reeks degelijke maar ook toegankelijke publicaties. Zijn eigen wetenschappelijke werk mondde uit in het proefschrift *Een verbazende stilte. Klassieke muziek, gedragsregels en sociale controle in de concertzaal* (2001). Na zijn directeurschap bij de Boekmanstichting werd hij bijzonder hoogleraar aan de Radboud Universiteit.

Ik heb persoonlijk ook veel aan Cas te danken. Ik liep als beginnend socioloog een zeer leerzame stage bij de Amsterdamse Kunstraad waar hij directeur was. Dat stageonderzoek leidde tot een publicatie in een van de eerste nummers van het *Boekmancahier*. Daarna kwamen we elkaar op vele manieren tegen, bijvoorbeeld toen ik bij het ministerie van OCW contactpersoon voor de Boekmanstichting was. Vele jaren hadden we contact over de noodzakelijke administratieve besognes van de subsidierelatie, maar daarnaast voerden we gelukkig ook vele interessante inhoudelijke gesprekken.

Robert Oosterhuis

In 1987 gaf Cas mij een plaat met de *Vier letzte Lieder* van Richard Strauss ter gelegenheid van mijn verjaardag. Hoogromantische muziek, voor mij toen relatief nieuw. De componist schreef deze liederen op hoge leeftijd op gedichten van onder meer Hermann Hesse. Ze drukken een zekere berusting uit met de dood. Het zijn toch kunstenaars die onze gevoelens het beste kunnen verwoorden. Lees (of beter: beluister) daarom het derde lied *Beim Schlafengehen* (Hermann Hesse).

*Nun der Tag mich müd gemacht,
soll mein sehnliches Verlangen
freundlich die gestirnte Nacht
wie ein müdes Kind empfangen.*

*Hände, laßt von allem Tun,
Stirn, vergiss du alles Denken.
Alle meine Sinne nun
wollen sich in Schlummer senken.*

*Und die Seele, unbewacht,
will in freien Flügen schweben,
um im Zauberkreis der Nacht
tief und tausendfach zu leben. •*

